

Проф.Др. Веселъ Љатиџи
Универзитет во Приштина
Правен Факултет

ПРАШАЊА ОКОЛУ ОТКРИВАЊЕТО И БОРБАТА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА

1.

Корупцијата претставува сериозна закана за сите политички режими. На посебен начин, таа претставува голема закана за демократијата. 20-иот век честопати ја третираше корупцијата како „бело зло,, кое што е многу тешко да се открие и казни. Во сферата на корупцијата, белата боја е најприлагодена. Од почетокот на деведесетите години на минатиот век, забележуваме вклучување во игра на „млади бели коњаници,,. Во 1992 година, Советот на Европа формира „Меѓудисциплинарна група за корупција, официјализирајќи ја тој на начин корупцијата како јавно прашање кое има потреба од посебно регулирање. Следеа и други меѓународни тела. Така, во 1998 година, Меѓународниот Монетарен Фонд и Светската Банка ја прогласија борбата против корупција за еден од новите критериуми на добро економско администрирање.¹ Ако корупцијата подолго време беше сфатена како констатна на парадемократски и авторитарни режими, во демократските земји таа беше третирана како феномен од втора рака, како мало и случајно дисфункционирање. Денес, нејзината појава премина од случајна во хронична состојба. Корупцијата стана општо средство на делување што се согледува во јавните и приватните институции, како и во нивните меѓудејствија. Третирањата на корупцијата на меѓународни конференции и симпозиуми, нејзиното регулирање со национални кривични законодавства, програмирање на антикорупциска борба, формирање на специјални служби и органи за борба против овој феномен на организиран криминал, изгледа како да ги „замаглува,, или отежнува откривањето и успешната борба против оваа појава. Прашањата на борба против корупцијата може да се адресираат до државата, нејзините органи и институции, која не може, не смее, не знае или не сака да ги открие факторите и причините на корупција и да ги казни и спречи извршителите на овие злодела. Инаку, корупцијата не може да се третира и согледува одделно од организираниот криминал. Така, се знае дека „организираниот криминал,, е најголемата закана по политичката и економската стабилност на секоја земја, а следствено на тоа има последици и по регионалната и по безбедноста на цела Европа. Ваквата констатација е повторена на десетина пати од страна на официјалните меѓународни личности, нагласувајќи го прашањето на криминалот како еден од предизвиците за интегрирање на регионалните земји во Европската Унија. Кога на една средба, како што беше Лондонската Конференција (Министерска Конференција на Европската Унија, одржана на 25 ноември 2002 година) посветена на организираниот криминал во Југоисточна Европа, учествуваат 300 личности кои ги претставуваа 57-те држави, каде што како приоритет беше нагласен развојот на способноста на

---

¹ Pierre LASCOUMES, KORRUPTION (превод), Тирана, 2002, стр. 5,6.

Европската Унија да се спротивстави на заканата од организираниот криминал и спречување на активностите на криминалните групи во рамките или надвор од Европската Унија. Еден од заклучоците на европските официјални лица е дека Балканот во целина се оценува како порта преку која минуваат дрога, насилство и шверц. Средбата во Лондон беше повик до балканските земји за искрено партнерство во борбата против ова зло, но, истовремено и двојна порака: доколку не сакате со нас, ние ќе ги заштитиме нашите граници. Организираниот криминал е комплициран и опасен општествен проблем и во најразвиените земји кои имаат техничко-организациони потешкотии во откривањето и борбата против ова зло. Косово кое излезе уништено од војната, во процесот на транзиција не успеа да ги создаде елементарните услови за борба против таканаречениот класичен криминал. Додека најразвиените држави во светот, но и тие во транзиција се организираат за откривање и борба против организираниот криминал, Косово е во опасност од оваа појава, иако надлежноста за откривање и борба против ова зло ја има меѓународниот фактор. Во разните меѓународни документи, во професионалните и научните третирања посветени на борбата против организираниот криминал треба да се разбере и издвои вклучувањето на корупцијата како едно од злодела што во разни форми е во допир или се преплетува со сите форми на оваа појава.

2.

Нема прости или лесно различни форми на корупција. Таа постои во повеќе разни и комплексни форми. По читањето на литературата и соодветните документи од другите конференции во однос на ова прашање, може да се каже дека овие појави биле дискутирани врз општи црти. Единствени заеднички фактори за сите овие појави се: тие се поврзуваат со еден вид на релативен профит, постојано се на штета на етичките вредности и се поврзани со позиции на власт и со моќ. Еден пример е обично подмитување - еден јавен службеник кој бара да има личен профит од третирање кај што треба во однос на едно прашање. Различно од подмитување, криминалот на давање и земање на „услуги“, е невозможно да се истражува, бидејќи оваа пракса не остава траги. Јанош Корнаи² пишувал за оваа размена на услуги помеѓу пријатели. Општо, вели тој, страните поседуваат нерегистрирани сметки во посебна банка на „услуги“. Како што знаат сите банкари, овие наменски „инвестиции“, како капитал, сигурно е дека имаат и интерес. Не е лесно да се определи која форма на корупција е поопасна за општеството и економијата. Некои автори³, со право објаснуваат дека постои тесна врска помеѓу организираниот криминал и корупцијата, додека официјалните статистики не секогаш овозможуваат потврдување на оваа врска. Факт е дека корупцијата е загрижувачки проблем за економиите на многу земји. Според една студија на Светската Банка (1998), како најкорумпирани излегоа царинските службеници, по што следат оние во правдата и полицијата. Некои проучувани податоци, професионално и научно анализирани во однос на состојбата и движењето на корупцијата во една земја, ја илустрираат и отсликуваат оваа појава на доволен начин за оценување и програмирање на мерки за спречување и борба против

² Цитирано според: KORRUPSION \$ DEMOKRACI, Тирана, 1994, стр.11

³ Проф.Др. Василика Хуси, КРИМИНОЛОГИЈА, Тирана, 2005, стр.181

корупцијата. И подоцнежните извршени проучувања, извештаите на домашните и странските набљудувачки институции, покажуваат дека корупцијата тешко и наштетува на економијата на државата и влијае на намалувањето на ефективноста на борбата против организираниот криминал. Примањето мито од страна на службениците стана многу вообичаено. На прво место се службениците во даночните органи⁴ (59%), по што следат оние во царинската полиција (55%) и во Државната Полиција (48%). Областа каде што е најраспространета корупцијата е минувањето на стоки на царина (81%), по што следи таа за добивање лиценца за професионална дејност или градежни дозволи. И извештаите на самите вакви институции во Албанија, како што е Министерството за Јавен Ред, покажуваат дека само во текот на 2002 година биле поднесени 1250 дисциплински и казнени мерки против вработените во полицијата, од кои 868 се мерки против разни видови на злоупотреби, и 157 кривични гонења од кои само во 16 случаи судовите изрекле казни. Според соодветната меѓународна конвенција⁵, кога една држава е во опасност од криминал, државјаните на таа земја имаат право да бараат од Организацијата на Обединетите Нации интервенција и помош во борба или заштита од криминал. За среќа, аспектот на безбедност или заштита од криминал, според Резолуцијата 1244, е во надлежност на меѓународната администрација, што истовремено има обврска како народот на Косово да поднел барање за заштита од криминал во Организацијата на Обединетите Нации.⁶

Еден од позначајните фактори што се однесува до прашањето на безбедноста во Косово се идентификува и пренесувањето на целосните надлежности во областа на правдата и полицијата. Овој фактор е многу значаен за откривање и борба против корупцијата. Формирањето на две нови министерства, Министерството за внатрешни работи и Министерството за правда, ќе влијаат многу позитивно во исполнувањето на вториот стандард, области кои што се непосредно поврзани со владеење на закони во една земја. Потоа, на разни начини, остварувањето на стандардите и создавањето на околности за решавање на статусот на Косово е тесно поврзано со прашањето на безбедност. Според плановите на меѓународните и домашните органи, се предвидува полицијата да биде во рацете на Министерството за Внатрешни Работи, од февруари 2006 година. Јавноста се изјасни за формирање на Министерство во областа на правото и полицијата, како нагласено решение и придонес во спречувањето, откривањето и борбата против криминалот и посебно против организираниот криминал.

Споредено со претходниот период, според направената сондажа⁷, граѓаните се изјасниле дека се незадоволни со работата на Полицијата на УНМИК, Албанците -26 %, Србите - 31.1 %, останатите - 29.6 %, додека со работата на

---

⁴ Исто таму, стр.182

⁵ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of crime and Abuse of Power (Декларација на основните принципи на правда во врска со жртвите на криминалот и на жртвите на злоупотребата на власта), препорачано за усвојување од страна на Седмиот Конгрес на Обединетите Нации за спречување на криминалот и третманот на злоупотребувачите, одржан во Милано од 26 август до 6 септември 1985 година и усвоено од страна на Генералното Собрание со резолуцијата 40/34 од 29 ноември 1985.

⁶ Проф. Др. Весел Љатифи, КРИМИНАЛИСТИКА, Приштина, 2004, стр.173.

⁷ Истражување на UNDP, USAID, Институтот за Развојни Истражувања „Риинвест“, Приштина, 2005.

Косовската Полиција, незадоволството на испитаниците е далеку помало: Албанците - 8.1 %, Србите - 17.0 %, останатите -18.5 %. Може да се каже дека вербата во работата на Полицијата на УНМИК е значително во опаѓање, додека во Косовската Полиција е во зголемување, поради задоволувачките или незадоволувачките активности на овие две полиции на Косово. Така, со работата на Косовската Полиција, 37% од албанските испитаници се многу задоволни, додека со Полицијата на УНМИК само 10%. Додека со работата на Заштитниот Корпус на Косово, 57% од албанските испитаници се многу задоволни, додека 70% од Србите се изјасниле дека се незадоволни. Треба да се нагласи дека сондажата во последниве месеци идентификува јавна и лична безбедност кај Србите како еден од големите проблеми со кои се соочува Косово денес: 30,1% нерешени убиства и корупција, близу 5% (Таб. А58/Д5). На прашањето - дали има и на кој степен се наоѓа организираниот криминал на Косово, српските испитаници изјавија дека оваа појава е присутна во висок процент (83.5 %), Албанците - 25.5 %, додека останатите - 25.0 %. Според испитаниците: Срби - 50.5 %, Албанци - 18.1 %, останатите - 21.3 %, присутна е корупција во царинските служби, 16.8 % во судовите, и просечно околу 28 % корупцијата е присутна во локалната администрација. Во откривањето и борбата против криминалот, еден од најзначајните фактори е соработката на населението со полицијата. Полицијата на УНМИК и Косовската Полиција јавно се пожалиле дека населението малку или воопшто не соработува во откривањето на криминалот. Сондажата на испитаниците во третиот тримесечен период од 2005 година, резултирал дека оваа соработка е добра со албанските испитаници од над 57 %, Србите - 16 %, останатите - приближно 60 %, додека за 21.3 % од Албанците, 26.2 % од Србите, и 11.1 % од останатите, оваа соработка е недоволна. Споредено со сондажите од претходните периоди, соработката на населението со полицијата е во пораст, додека откривањето на криминалот е во опаѓање.

Безбедносната состојба во земјата не само што има нагласено влијание во откривањето и борбата против криминалот воопшто и корупцијата посебно, туку може да има, доколку безбедноста е неповолна и нестабилна, решавачко влијание во неефективноста на откривањето и борбата против негативните појави. Споредено со една година порано, безбедносната состојба, според испитаниците, е подобрена (Албанците - 53.3%, Србите - 1.9 %, останатите - 49.1 %, а дека состојбата останала иста мислат над 40 % од Албанците, над 62 % од Србите и околу 42 % од останатите. Слични се показателите на сондажата и во врска со безбедносната состојба во средината на интервјуираните. Врз основа на високиот процент на оценката дека безбедносната состојба е незадоволителна или, пак, дека останала иста како пред една година, може да се земе како околност на незадоволителната безбедносна состојба генерално и на личната безбедност посебно.(Таб.Ц2/Д5). Доколку на резултатите од сондажата се додаде дека околу 20 % од интервјуираните Албанци, 37.4 % од Србите, се чувствуваат малку безбедни од криминалот и насилството кога се наоѓаат само во својот дом, или, 27.5 % од Албанците, 29.1 од Србите, 11.1 % од останатите кои се чувствуваат малку безбедни од криминалот и насилството кога се наоѓаат на улица, тогаш не може да се каже дека состојбата на јавна и лична безбедност е добра. Со ова може да се поткрепи и оценката дека органите за безбедност и правда не ја извршиле

својата работа на потребниот степен на кој на граѓаните им се гарантира безбедност.

3.

Предвидувањето во кривичните одредби на разните криминали кои можат да се класифицираат во терминот „корупција,, е уште една добра мерка за спречување за вршење на вакви криминални дејствија. Кривичниот законик и кривичното казнување имаат многу значајна улога во спречување не само кај конкретниот субјект, туку и кај трети кои се носители на ваквите состојби.

Со корупција се подразбира секој облик на злоупотреба на власта заради лична или колективна корист, било во јавниот или приватниот сектор. Корупцијата постои доколку намерно се крши принципот на непристрасност во случај на намерно донесување одлука за присвојување на некое добро (корист). Присвојувањето на корист, односно здобивање на лични добра за оние кои донесуваат едностранни одлуки, може да има разни облици. Вообичаено е со корупција да се подразбира присвојување на пари (овој облик на корупција најчесто се именува како мито), иако лична корист може да подразбира и скапоцени подароци или вршење на некоја противуслуга (противкорист): Скапоцен накит за неговата сопруга затоа што бил едностран, или висока плата на работното место (со мали работни обврски) за неговиот син, исто така, се облици на корупција. Во сите поглавја на Кривичниот Законик каде што се зборува за криминал на должност или против државната власт, значајно место заземаат кривичните дела, што на еден или друг начин, се поврзуваат со вршењето на должноста што не е во согласност со законот. Таквите криминални дела се: „кражба злоупотребувајќи ја должноста,,; „шверц од страна на царинските работници,,; „неизвршување на должноста од страна на даночните органи”;; “предлози за наградување на работникот кој врши државна должност”; “давање подароци”; “барање и примање мито”; “примање подароци од страна на судија, обвинител”; “давање подароци и ветувања” итн.⁸

Во Европските земји, главна цел на криминален деспотизам сеуште останува традиционалниот облик на злоупотреба на јавната службена должност (на пример: давање мито или обид да се даде мито на личности кои имаат јавни или службени функции на локално, регионално и национално ниво, вклучувајќи ги во последно време и странските службеници).

4.

Многу земји, особено во Југоисточна Европа, донеле антикорупциски закони кои значат олеснување за новите пазарни економии во развој, елиминирајќи ја нечесната економска конкуренција на национално или меѓународно ниво на трговија. Истовремено, признавајќи ги социјалистичките корени и дивниот период на транзиција на пораст на криминалот и ниските национални приходи, се прават законски решенија за обезбедување чесност во потребните социјални служби.

---

⁸ Арбен Ракипи, КОРУПЦИЈАТА И ФИСКАЛНАТА ЕВАЗИЈА, Тирана, 2003, стр.37-38.

Инаку, Програмата Против Корупција и Организиран Криминал во Југоисточна Европа на Советот на Европа, меѓу другото, препорачува:⁹

а. Специфично Законодавство за Антикорупција: Цел на донесување посебни антикорупциони закони е да се зголеми политичката и јавната свест за борба против корупцијата. Овие посебни закони ограничуваат однесувања кои се субјект на забранување на корупцијата и на општествените области кои се многу чувствителни кон корупцијата. Една од највообичаените карактеристики на ваков вид Законодавство е што главно предвидува: одговорност и должности на службените лица за да ги објават нивните примања и нивното богатство; забрана на конфликт на интереси; спречување на секаква можност за корупција во обвинителниот процес во владата; посебни административни санкции и истражни методи општо се познати преку овие закони, во некои случаи, специјална полиција и други антикорупциски органи или парламентарни комисии се формираат со цел да се набљудуваат активностите на органите за примена на законот и судските активности, како и да предлагаат нови стратегии за спречување.

б. Посебни истражни мерки: тоа е една општа состојба во процедуралниот закон на континентална Европа - истражните власти, откако започнала формална кривична процедура против обвинетиот, имаат право на прислушкување на комуникациите, да ги контролираат становите, локалите и лицата, и да ги конфискуваат потребните докази и приходите од криминалот доколку судските власти (на крајот од судењето) одлучат така; во итни ситуации, ваквите активности (некои од нив) може да се извршат во текот на предистражната фаза, со одобрување од страна истражен или судски авторитет. Во една од Европските конвенции¹⁰ се олеснува меѓународната соработка и реципрочната помош во истрагата околу криминалот, и во откривањето, секвестрацијата и конфискацијата на приходите од овој криминал. Конвенцијата се стреми да им помогне на земјите да достигнат повисок степен на ефикасност и во услови на недостаток на целосно законско усогласување. Страните посебно се ангажираат - казнување на перењето приходи од криминал и конфискација на средства и приходи (или имот чија вредност кореспондира со овие приходи).

в. Заради меѓународна соработка, оваа Конвенција предвидува: разни истражни облици (на пример: помош при собирање на докази, давање информации на друга земја без да бидат побарани од таа земја, примена на заеднички истражни техники, укинување на банкарска тајност, итн.); замрзнување на банкарски сметки, секвестрација на стоката за да се спречи нејзино префрлување; мерки за конфискување на обезбедени приходи преку криминал - извршувањето на една земја на барање за конфискација направена од друга земја, започнување во една земја на процедури кои водат до конфискација врз основа на барање на друга земја, итн. Но, сепак, ваквите мерки и методи не се многу ефикасни каде истражителите се соочуваат со терористички активности, организиран криминал или широка

⁹ Законските инструменти на Советот на Европа и други текстови во врска со антикорупцијата, 2002.

¹⁰ Конвенцијата (на Советот на Европа) во однос на перењето, откривањето, секвестрацијата и конфискацијата на приходи од криминал, стапи во сила на 1-ви септември 1993 година.

корупција. Треба да се нагласи дека Конвенцијата на Организацијата на Обединетите Нации против корупција¹¹ ексклузивно предвидува дека сите држави се обврзани да ја спречат корупцијата и дека е потребна неопходност од меѓусебна соработка. Во една од одредбите на оваа конвенција се ограничуваат сфаќањата на некои термини како “државен работник” (секое лице кое има законски, извршен, административен или судски мандат во некоја земја, кое било именувано или избрано на одредено или неодредено време, со плата или без плата, независно од хиерархиското ниво; секое лице што извршува јавна функција, вклучувајќи ги и државниот орган или јавната организација, или оние што нудат јавни услуги, онака како што овие термини се дефинираат во националното право; и секое друго лице дефинирано како “државен работник” во националното право на некоја држава); “странски државен работник” (секое лице кое има законски, извршен, административен или судски мандат на некоја странска држава, што го именувала или избрала, и секое лице што извршува јавна функција за некоја странска земја, вклучувајќи државен орган или јавна организација; “функционер на јавна меѓународна организација” (меѓународен функционер или секое лице овластено од страна на ваквите организации за да дејствуваат во нејзино име); “приходи од криминал” (секое богатство што има директно или индиректно потекло од некое дело или е добиено преку директно или индиректно вршење на овој криминал); “конфискација” (постојано земање на профит врз основа на одлука на суд или некој друг надлежен орган, итн.; “контролирани пратки” (метода која овозможува излегување од територијата, преминување низ територија или влегување во територијата на една или повеќе држави, на недозволен или сомнителен начин, под контрола на надлежните органи на тие земји, со цел - вршење на истраги поради некое дело и идентификација на лице инволвирано во нивното реализирање, итн.

г. Создавање на Антикорупциски Механизам: како последица на зголемување на совеста во однос на корупцијата, голем број на земји развиле, или сеуште се во развојна фаза на посебни антикорупциски власти и посебни програми заради зацврстување на борбата, за спречување и координирање, вклучувајќи ја и меѓународната соработка против корупцијата. Специјализираните единици се дел од законските и институционалните реформи, кои имаат за цел спроведување на таквите обврски-мерки според иницијативите на антикорупцијата што се преземени од секоја влада. Формирањето на специјализирани единици е спроведено во разни институции, но најмногу во органите за спроведување на законот, во органите за кривично гонење, јавните обвинителства, Министерството за финансии, итн. Нивна главна задача е да преземат посебни процедури, применувајќи посебни мерки во борбата за спречување на корупцијата како феномен во рамките на сферата на нивната активност.

5.

---

¹¹ Михајло МАНЕВСКИ, КОРУПЦИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, Превентивни и казни мерки за спречување, Скопје, 2005, стр.21. Конвенција на Обединетите Нации против корупција, усвоена на 09.12.2003. во Мерида, Мексико, на Конференцијата одржана од 09 до 12 декември 2003 година, со учество на 120 држави.

Ние ќе имаме успех во борбата против корупција само доколку сме подготвени да извлечеме храбри заклучоци од конкретните случаи, и да ги изнесеме на виделина слабите точки на нашите државни институции. Подвлекувајќи дека корупцијата не е само едно од внатрешните прашање на посебни држави кои имаат проблеми со корупција, но дека таа е дел од меѓународниот интерес, Др. Ѓонча,¹² како постојани обврски на меѓународната соработка во правната област, препорачува:

- Доближување на националното законодавство со меѓународното, посебно тоа што го регулира присуството на државата во економијата.
- Продолжување на процесот на пристапување, ратификување и потпишување на меѓународните инструменти во кривичната сфера.
- Проширување и подобрување на судската соработка со други земји преку двострани или повеќестрани спогодби.
- Создавање на систем на мрежи во судството меѓу албанските и странските институции во областа на правните и кривичните прашања.
- Соработка во сферата на предавање на криминалците и нивно екстрадирање.
- Соработка во пренесување на кривичното гонење во врска со кривични прашања.
- Соработка за пренесување на осудени лица.
- Признавање и пристапување во меѓународните спогодби и конвенции кои ги регулираат меѓународните односи во овие области.
- Меѓународна соработка во истрагите околу финансскиот криминал и перењето пари, каде ќе биде опфатена институционализираната соодветна соработка меѓу меѓународните партнери и Државната Полиција, судската полиција, финансиската полиција, обвинителството и единиците на тајните служби, итн.
- Подготвување билатерални спогодби со држави кои имаат економска размена заради регулирање на односите во оваа област.

Соработката на локално, регионално и меѓународно ниво против корупцијата не може да биде успешна доколку не е организирана и регулирана на единствен начин на национално и меѓународно ниво. Успешната борба против корупцијата и организираниот криминал во целина, бара општ третман, континуитет, издржливост и сила во спроведувањето врз основа на претходно познати правила и одговорности. Меѓу основните елементи на борбата против корупцијата може да се издвојат: Недвосмислена определба и решителност на политичкото раководство на земјата и на сите нивни органи против корупцијата; Институционално организирање и соработка на локално, регионално и меѓународно ниво против корупцијата; Гарантирање на давање одговорност на сите оние во државната администрација, влада, партии, кои се вмешани во корупција; Реформирање на полицијата и судството во правец на организирање на специјализирани органи за борба против организираниот криминал и посебно на корупцијата, итн. Во овој случај треба да се нагласи и улогата на медиумите и на невладините организации во борбата против корупцијата. Два институционални механизма се основни во

---

¹² Проф.Др. Љуан Ѓонча, КОРУПЦИЈА, (Составни кривични дела, организиран криминал), Тирана, 2004, стр.297-298.

помошта што ја даваат во борбата против корупција во новите демократии: Прво, силни, агресивни и независни медиуми и, второ - живо и развиено граѓанско општество со невладини организации и групи од јавен интерес. Еден голем дел од оваа аудиенција ја сочинуваат обвинители и адвокати кои знаат дека корупцијата често не се гони и не може кривично да се гони. Понекогаш, службениците кои се занимаваат со задолжително спроведување на законите се самите корумпирани. Во едно граѓанско општество треба да има еден друг начин за дискутирање и третирање на корупцијата, - нагласуваат некои автори.¹³ Корупцијата вплеткана, на пример, во тендери, може да се открие и да се спречи со разни акции на медиумите. Отворен тендер е преферирана процедура за договори во јавниот сектор. Избирачки тендер, во кој претходно избраните фирми се повикуваат да ги дадат понудите, може да се дозволи од соодветен орган во посебни околности - кога производот е премногу специјализиран и комплексен или, пак, во случаи кога има ограничен снабдувачки број на одредени стоки или услуги. Тендер со една фирма, кога една единствена фирма се повикува да даде своја понуда без претходно јавно информирање, може да се дозволи од Банка во вонредни случаи - на пример: во случај на проширување на веќе постоечкиот договор, или, пак, кога еден производ може да се снабде од еден единствен снабдувач поради способностите или ексклузивните права.

6.

Последиците од корупција, односно нејзините економски и социјални ефекти, се сериозен тест за секое општество. Товарот на последиците од корупцијата во некое конкретно општество зависи од голем број на фактори. Потоа, последиците од корупцијата зависат од видот на корупцијата што доминира во соодветната држава. Корупцијата произведува сиромаштија и општ пад на економијата, проследено со општествено незадоволство во однос на реформите за демократскиот развој, доведува до намалување на ефективност на функционирањето на државната власт и минимизирање на вербата на граѓаните во органите на државните јавни служби.¹⁴ Проблемите околу борбата и откривањето на корупција се многу сложени и предизвикани од различни политички, правни, економски и општествени фактори во целина. Решавањето и надминувањето на проблемите кои се појавени како пречка во откривањето и борбата против организираниот криминал и, посебно, против корупцијата, се постигнува преку комплексен државен и општествен третман, вклучувајќи: Анализа на постоечката состојба на оваа појава; Обврски на политичката активност и вкупните стремежи во оваа област; Специфични мерки против организираниот криминал и, посебно, против корупцијата; Формирање на специјализирани антикорупциски институции; Целосна соработка на органите за откривање, истрага и судење; Законско регулирање на посебните овластувања на одредени органи и организации во откривањето и борбата против корупцијата; Ефектно спроведување на законите и

¹³ Sharles Lervis, УЛОГАТА НА МЕДИУМИТЕ И НЕВЛАДИНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО БОРБАТА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА, "KORRUPSION & DEMOKRACI", Тирана, 1994, стр.181.

¹⁴ Проф.Др.Љуан ЃОНЧА, КОРУПЦИЈА (Составни кривични дела, организиран криминал), Тирана, 2004, стр.301.

мерките во контролата на институциите; Системски програмирана превенција на корупцијата; Добро владеење, администрирање и целосна законитост во извршувањето на функцијата на правните органи, на полицијата, царините, инспекциите, владините и локалните органи; Научен и професионален пристап во откривањето и борбата против корупцијата, едукација на јавноста и мобилизација на медиумите во спречувањето и борбата против организираниот криминал во целина и, посебно, против корупцијата.